

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 10.3.2011
COM(2011) 111 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā

Pirmais ziņojums – 2007., 2008. un 2009. gada rīcības programmas

SEC(2011) 284 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā

Pirmais ziņojums – 2007., 2008. un 2009. gada rīcības programmas

PRIEKŠVārds

Šis ziņojums ir iesniegts Eiropas Parlamentā un Padomē un ir adresēts Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, kā arī Eiropas Savienības Reģionu komitejai, saskaņā ar ziņošanas prasību, kas paredzēta 18. pantā Padomes 2007. gada 19. februāra Regulā (Euratom) Nr. 300/2007, ar ko izveido Instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā¹ (turpmāk – *INSC* regula).

¹ *INSC* regulas 18. pantā noteikts, ka "Komisija pārbauda progresu, kas sasniegts, īstenojot saskaņā ar šo regulu veiktos pasākumus, un iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei gada ziņojumu par palīdzības īstenošanu. Ziņojumu arī iesniedz Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Ziņojumā iekļauj informāciju par iepriekšējā gada finansētajiem pasākumiem, informāciju par pārraudzības un novērtēšanas rezultātiem, kā arī informāciju par budžeta saistību un maksājumu īstenošanu, kas sadalīti pa valstīm, reģioniem un sadarbības jomām."

KOPSAVILKUMS

Ar *INSC* programmu tika turpināta sadarbība kodoldrošības jomā, kas tika uzsākta ar bijušo Padomju Savienību *TACIS* ietvaros, bet tās ģeogrāfiskais darbības mērogs tika paplašināts, ietverot visu pasauli. Turpmāk ir izklāstīti galvenie notikumi attiecībā uz sadarbību kodoldrošības jomā un palīdzību, kas tiek sniegta saskaņā ar *INSC*, laikposmā no 2007. līdz 2009. gadam.

Ukrainā regulatoram un operatoram tika sniegts mērķtiecīgs atbalsts. Būtisks sasniegums bija Ukrainas kodolspēkstaciju kodoldrošības novērtējums saskaņā ar kopīgu projektu ar SAEA. Novērtējums sniedza vērtīgu informāciju par spēkstaciju stāvokli, kā arī par kodolatkritumu apsaimniekošanas un kodolenerģijas regulatora situāciju Ukrainā, un parādīja pēdējo gadu būtiskos uzlabojumus kodoldrošības jomā.

Krievijā projekti, kas tika uzsākti *TACIS* ietvaros, tika turpināti *INSC* ietvaros, taču nav bijis iespējams uzsākt jaunus projektus, jo nebija iespējams vienoties par piemērotu sadarbības struktūru. Notiek diskusijas par to, lai atsāktu sadarbības pasākumus ar samazinātu darbības jomu.

Armēnijā ir uzsākti svarīgi projekti saistībā ar Medzamoras kodolspēkstaciju, lai risinātu steidzamus drošības jautājumus, kamēr spēkstacija darbojas; tomēr Komisija joprojām saglabā nostāju, ka spēkstaciju nevar uzlabot atbilstoši mūsdienu kodoldrošības standartiem un tāpēc tā ir jāslēdz, tiklīdz to ir iespējams praktiski izdarīt. Projektu ietvaros tika nodrošināta darbinieku apmācība, palīdzība kodolenerģijas regulatoram un izstrādāta kodolatkritumu apsaimniekošanas stratēģija, gatavojoties slēgšanai nākotnē.

Baltkrievijā un **Gruzijā** sadarbība turpinājās salīdzinoši nelielos projektos. Tomēr attiecībā uz Baltkrieviju notika diskusijas par sadarbības palielināšanu ar regulatoru, lai uzlabotu tā spējas, paredzot kodolstacijas būvniecību valstī.

Programma tika attiecināta uz turpmāk minētām jaunām valstīm trīs reģionos.

Valstis, uz kurām attiecas **Eiropas Kaimiņattiecību politika**: projekti tika uzsākti **Ēģiptē**, **Jordānijā** un **Marokā**, galvenokārt lai atbalstītu pārvaldes iestādes.

Dienvidaustumāzija: projekti tika uzsākti **Filipīnās** un **Vjetnamā**.

Latīņamerika: projekti ar kodolenerģijas regulatoru un operatoru tika uzsākti **Brazīlijā**. Tika izveidoti sakari arī ar **Meksiku** un **Argentīnu**.

Vēl viens būtisks programmas elements bija paplašinātā sadarbība ar **SAEA**, lai atbalstītu tematiskas tehniskās darbības valsts vai reģionālā līmenī. Tās cita starpā ietvēra drošības kultūras attīstīšanu, regulatoru spēju palielināšanu, atkritumu apsaimniekošanu, reaktoru drošības un seismiskās drošības izpēti. Šis programmas elements saglabās savu lielo nozīmi turpmākajos gados.

Vērā ņemams finansiālais atbalsts tika sniegts **Černobiļas fondam** un **Kodoldrošības kontam**, kurus līdzekļu devēju valstu vārdā pārvalda ERAB. Lai cieši sekotu līdzi Černobiļas projektiem, tika izveidota G8 valstu Kodoldrošības grupas (NSSG) un ERAB kontaktgrupa. Šo grupu vada Komisija.

1. IEVADS

Komisija 1991. gadā *TACIS* programmā² ietvēra kodoldrošības komponenti, lai risinātu Černobiļas avārijas izraisītās bažas par drošību. Laikposmā no 1991. līdz 2006. gadam kodoldrošības projektiem tika piešķirti vairāk nekā 1,3 miljardi euro. Sīkāka informācija par *TACIS* kodoldrošības programmu ietvaros gūtajiem rezultātiem tika darīta pieejama īpašā ziņojumā 2009. gadā³.

Kopš 2007. gada ES kodoldrošības palīdzība un sadarbības pasākumi turpinās saskaņā ar instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā (*INSC*)⁴. Ar *INSC* ir ieviestas vairākas pārmaiņas salīdzinājumā ar *TACIS* kodoldrošības programmu, kuras ir vērts aplūkot.

Ģeogrāfiskā darbības joma vairs neaprobežojas ar bijušajām Padomju Savienības valstīm. Tā attiecas uz *trešām valstīm*⁵ visā pasaulē. Tas ļauj pieredzi, ko Komisija guvusi bijušajās Padomju valstīs, izmantot citur, lai risinātu jauno valstu vajadzības, kā arī to valstu vajadzības, kurās ir izveidotas kodolenerģijas programmas, kurām nepieciešami kodoldrošības uzlabojumi, jo īpaši valstīs ar strauji augošām kodolprogrammām. Komisijas 2008. gadā paziņojumā ES Padomei un Parlamentam informēja par plašu stratēģiju⁶.

Nemot vērā iespējamo vajadzību pēc sadarbības kodoldrošības jomā visā pasaulē, ES Padome ierosināja kritēriju kopumu, kas jāievēro, apsverot projektus ar jaunām valstīm⁷. Komisija šos kritērijus ņēma vērā pārskatītajā *INSC* stratēģijā 2010.-2013. gadam⁸, kurā iekļautas arī ģeogrāfiskās prioritātes.

Otrkārt, kamēr *TACIS* programmā uzmanība bija pievērsta kodoldrošības *palīdzībai*, tostarp daudzos gadījumos iekārtu piegādei ("hard assistance"), *INSC* mērķis ir lielāka *sadarbība* nolūkā uzlabot kodoldrošību bez iekārtu piegādes ("soft assistance"), kaut gan īpašos gadījumos varētu apsvērt iekārtu piegādes. Partneri tiek arī rosināti uzņemties lielāku lomu šo projektu definēšanā, pārvaldē un īstenošanā.

² *TACIS* (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States) ir Eiropas Komisijas programma, lai palīdzētu 12 Austrumeiropas un Centrālāzijas valstīm (Armēnijai, Azerbaidžānai, Baltkrievijai, Gruzijai, Kazahstānai, Kirgizstānai, Moldovai, Krievijai, Tadžikistānai, Turkmenistānai, Ukrainai un Uzbekistānai), kā arī Mongolijai, pārejot uz demokrātisku un uz tirgu orientētu ekonomiku.

³ "The TACIS Nuclear Safety Review Report", 2010. gada maijs, *Italtrend*. Eiropas Komisija, *EuropeAid* sadarbības birojs (AIDCO A4) līgums Nr. 172067, (ziņojumu iesniegusi Komisija *INSC* komitejā).

⁴ Padomes 2007. gada 19. februāra Regula (Euratom) Nr. 300/2007, ar ko izveido Instrumentu sadarbībai kodoldrošības jomā (OV L 81, 22.3.2007., 1. lpp.).

⁵ "Trešās valstis" ir valstis ārpus ES, izņemot tās, uz kurām attiecas pirmspievienošanās instruments, un principā industrializētās valstis / valstis ar augstu ienākumu līmeni (skatīt 6. zemsvītras piezīmi).

⁶ Paziņojums "Pievērsties starptautiskajai kodolnozares drošības un drošuma problēmai" (COM (2008) 312 galīgā redakcija, 2008. gada 22. maijs).

⁷ Padomes Secinājumi par palīdzību trešām valstīm kodoldrošības un drošuma jomā, 2008. gada 9. decembris. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/trans/104601.pdf

⁸ Pārskatītā stratēģija par Kopienas sadarbības programmām kodoldrošības jomā 2010.-2013. gadam (C(2009)9822).

Komisija turpinās veicināt līdzfinansēšanas kārtību, partneru organizācijām parasti nodrošinot ieguldījumus natūrā (personāls) vai kā piegādes vai darbus (papildu pētījumi, inženiertehniskie būvdarbi), pamatojoties uz finansēšanas plāniem, par kuriem ir panākta iepriekšēja vienošanās.

Treškārt, *INSC* paplašinātā ģeogrāfiskā darbības joma, salīdzinot ar *TACIS*, ir palielinājusi vajadzību pēc starptautiskas sadarbības un rīcības koordinācijas ar citiem līdzekļu devējiem un ieinteresētajām personām, piemēram, Starptautisko Atomenerģijas aģentūru (SAEA).

Šajā ziņojumā sniegta informācija par *INSC* pirmo trīs – 2007., 2008. un 2009. gada – rīcības programmu īstenošanu, tostarp projektiem, kas apstiprināti līdz 2009. gada beigām un to īstenošanas stāvokli līdz 2010. gada vidum.

Pārejot no *TACIS* uz *INSC*, sākotnējie sarežģījumi, kas radās galvenokārt tādēļ, ka partnervalstis kavējās parakstīt finansēšanas nolīgumus atbilstīgi jaunajam formātam, tikmēr lielākoties ir novērsti, izņemot attiecībā uz Krieviju.

2. GADA RĪCĪBAS PROGRAMMU ĪSTENOŠANA

INSC regula tika pieņemta 2007. gada 19. februārī. Komisija 2007. gada 8. augustā pieņēma stratēģiju 2007.-2013. gadam un pirmo indikatīvo programmu 2007.-2009. gadam⁹. Indikatīvā programma 2010.-2011. gadam¹⁰ un pārskatītā stratēģija 2010.-2013. gadam¹¹ tika pieņemta 2009. gada decembrī. Rīcības programmu ikgadējā pieņemšanas laika un partnervalstu iestāžu garā apstiprināšanas laikposma dēļ reālā īstenošana vairumam *INSC* projektu sākās tikai 2009. gadā.

2.1. Gada rīcības programma 2007. gadam (GRP2007)

Piešķirumi

GRP2007 tika iesniegta divās daļās:

- I daļa – 18 miljoni euro – Komisijas 2007. gada 28. septembra Lēmums C/2007/441;
- II daļa – 58,772 miljoni euro – Komisijas 2007. gada 19. decembra Lēmums C/2007/6422.

Īstenošana – lielākie sasniegumi 2010. gada vidū

Černobiļas fondam solītā Komisijas trešā finansējuma otrā iemaksa (10 miljoni euro) tika samaksāta Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai (ERAB), kura pārvalda fondu.

⁹ Komisijas Lēmums C/2007/3758, 1.8.2007.

¹⁰ Indikatīvā programma Kopienas sadarbības programmām kodoldrošības jomā 2010.-2011. gadam (C(2009)9820).

¹¹ Pārskatītā stratēģija par Kopienas sadarbības programmām kodoldrošības jomā 2010.-2013. gadam (C(2009)9822).

Tika noslēgti līgumi par *kodoldrošības* uzlabošanu *Armēnijā*, kas atbilst 90 % no plānotajām summām (6,9 miljoni no 7,2 miljoniem euro).

Tika parakstīti līgumi par palīdzības uz vietas pagarināšanu *četrās kodolspēkstacijās Krievijā un Ukrainā* (6 miljoni euro GRP2007 - I daļa). Tie aptver to lielo kodoldrošības projektu pabeigšanu, kas tika uzsākti saskaņā ar *TACIS*.

EK, SAEA un Ukrainas kopprojekts par *Ukrainas kodolspēkstaciju kodoldrošības novērtējumu* tika uzsākts 2007. gada beigās. Šo 3,5 miljonu euro lielo projektu līdzfinansēja SAEA (0,6 miljoni euro) un ES (2,9 miljoni euro). Nobeiguma ziņojums tika darīts pieejams 2010. gada pirmajā pusē.

Pirmais līgums par projektu, lai pabeigtu *Valsts Uzturēšanas un pārvaldes mācību centru NNEGC Energoatom personālam Ukrainā*, tika pabeigts 2009. gada augustā (5,7 miljoni euro). Viens projekts par *Ukrainas kodolspēkstaciju ilgtermiņa drošības pārvaldību* tika uzsākts 2010. gadā (2,5 miljoni euro).

Černobiļas avārijas seku mazināšanai Ukrainā un Baltkrievijā tika piešķirti 1,5 miljoni euro.

Tā kā *Krievijas Federācija* neparakstīja finansēšanas nolīgumu par projektiem saskaņā ar GRP2007 - II daļu līdz termiņa beigām (2008. gada beigām), attiecīgie līdzekļi (28,272 miljoni euro) tika atbrīvoti. Šos līdzekļus nebija iespējams izmantot citiem kodoldrošības projektiem *INSC* ietvaros.

2.2. Gada rīcības programma 2008. gadam (GRP2008)

Piešķirumi

GRP2008 arī tika iesniegta divās daļās:

- I daļa – 23 miljoni euro – Komisijas 2008. gada 7. jūlija Lēmums C/2008/3348;
- II daļa – 48,255 miljoni euro – Komisijas 2008. gada 28. novembra Lēmums C/2008/7366.

Īstenošana – lielākie sasniegumi 2010. gada vidū

Finansēšanas nolīgumi saistībā ar GRP2008 II daļu, kurus partnervalstis parakstīja laikposmā no 2009. gada jūlija līdz 2009. gada decembrim, ļāva 2010. gadā sākt projektu īstenošanu. Tāpat kā 2007. gadā, Krievijas Federācija nebija gatava parakstīt finansēšanas nolīgumu un Komisija nolēma Krievijai paredzētos līdzekļus (17,2 miljonus euro) piešķirt citām darbībām. Līdzekļu pārdalīšana tika pabeigta līdz 2009. gada beigām, kad būtu beidzies procesuālais termiņš. Līdzekļi tika izmantoti Ukrainas un Armēnijas projektiem, kā arī, gaidot nākamo līdzekļu apsolījumu, kā papildu ieguldījums Černobiļas fondā (10,7 miljoni euro).

Černobiļas fondam Komisijas solītā trešā finansējuma iemaksa 15 miljonu euro apmērā tika pārskaitīta ERAB.

Tika piešķirti līgumi, lai turpinātu *palīdzību valdības struktūrām un vietējām ieinteresētajām personām*, kuras ir iesaistītas kodoldrošības īstenošanā Ukrainā

(Kopīgais atbalsta birojs, Kijeva, 3,0 miljoni euro) un Krievijā (Kopīgās pārvaldes vienība, Maskava, 1,5 miljoni euro).

2.3. Gada rīcības programma 2009. gadam (GRP2009)

Piešķirumi

GRP2009 atkal tika iesniegta divās daļās:

- I daļa – 30,2 miljoni euro – Komisijas 2009. gada 16. septembra Lēmums PE/2009/6607;
- II daļa – 43,5 miljoni euro – Komisijas 2009. gada 16. decembra Lēmums PE/2009/9119.

Īstenošana – lielākie sasniegumi 2010. gada vidū

Černobiļas fondā tika iemaksāti 9,7 miljoni euro, kas bija pēdējā iemaksa no Komisijas solītā trešā finansējuma fondam. Kodoldrošības kontā tika veikts papildu maksājums (15 miljoni euro), kas atbilda 2008. gadā Komisijas solītajam finansējumam. Šie Černobiļai domātie maksājumi ERAB bija paredzēti saskaņā ar GRP2009 I daļu.

Tika noslēgti līgumi¹² par diviem projektiem, katrs 1 miliona euro apmērā, lai turpinātu *atbalstu Krievijas kodolenerģijas regulatoram Smoļenskā un Belojarskas kodolspēkstacijai*.

Vispārējā piešķirumā paredzēto finanšu līdzekļu izmantošana sākās ar revīzijām un izpētes komandējumiem Vjetnamā.

Finansēšanas nolīgumi saistībā ar GRP2009 II daļu partnervalstīm tika nosūtīti 2010. gada sākumā. Tie ir jāparaksta līdz 2010. gada beigām, lai 2011. gadā varētu uzsākt projektu īstenošanu.

2.4. Gada rīcības programma 2010. gadam (GRP2010)

GRP2010 arī tika iesniegta divās daļās:

- I daļa – 7,7 miljoni euro – Komisijas 2010. gada 29. jūnija Lēmums PE/2010/3664;
- II daļa – 61,627 miljoni euro – Komisijas 2010. gada 29. novembra Lēmums PE/2010/8016.

Progress attiecībā uz 2010. gada rīcības programmu neietilpst šajā ziņojumā.

2.5. INSC programmas līdzekļu izmantojums 2007.-2009. gadā

Situācija attiecībā uz *INSC* līdzekļu izmantojumu, kas piešķirti saskaņā ar 2007., 2008. un 2009. gada rīcības plāniem, ir apkopota šajā tabulā.

¹² Attiecīgie līgumi tika noslēgti saskaņā ar n+1 noteikumu (līgums noslēdzams gada laikā pēc rīcības programmas apstiprināšanas) bez finansēšanas nolīguma.

INSC programmas līdzekļu izmantojums
(miljonos euro – situācija 2010. gada vidū)

GRP GADS	Piešķirtie līdzekļi	Paredzēti līgumos	Samaksāti
2007. G.	76,772*	34,224	21,786
2008. G.	71,255	36,461	31,265
2009. G.	73,700	30,200	26,900

Piezīme*: tostarp 28,272 Krievijai, kas vēlāk tika atbrīvoti.

SECINĀJUMI

ES uz rezultātiem vērstajā pārraudzības programmā Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta valstīm¹³ tika sniegti šādi galvenie secinājumi par *INSC* kodoldrošības projektiem:

- (1) Projektus turpina izstrādāt saskaņā ar instrumenta sadarbībai kodoldrošības jomā (*INSC*) stratēģiskajiem dokumentiem. Nozīmība ir novērtēta kā ļoti atbilstoša un saderīga ar SAEA 2007. gada Drošības pamatprincipiem.
- (2) Kodoldrošības kultūras uzlabošana, izmantojot *INSC*, atbilstīgi ietver *TACIS* kodoldrošības programmā gūto pieredzi, vienlaikus pareizi risinot jaunās vajadzības, ievērojot darbības jomu, kas vairs nav ierobežota tikai bijušās Padomju Savienības teritorijā.
- (3) Pāreja uz *INSC* neradīja pārtraukumu sadarbībā ar Armēniju un Ukrainu, bet, lai īstenotu *INSC* projektus Krievijas Federācijā, īpašs pamats tiek veidots tikai tagad.
- (4) Jaunā iniciatīva, lai uzlabotu regulatīvo uzraudzību ar *INSC* projektu starpniecību, ir atbilstīga.
- (5) Mērķa valstīs partneri atzinīgi novērtē *INSC* projektus, kas ir vērsti uz zinātības un prakses apmaiņu.

Projekti citās valstīs, uz kurām līdz šim attiecas *INSC* (Latīņamerika un Dienvidaustrumāzija), nav pietiekami attīstīti, lai par to īstenošanu varētu gūt nozīmīgus secinājumus.

¹³

ES finansēto ārējās sadarbības projektu un programmu pārraudzības sistēma – uz rezultātiem vērsta pārraudzība (*ROM*) Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta valstīm. Pārskats par *INSC* projektiem, kas pārraudzīti līdz 2010. gada vidum, *INTEGRATION* vadīta konsorcijs (*INTEGRATION – ICCS-NTUA (EPU) – ECORYS*) ziņojums, 2010. gada novembris.